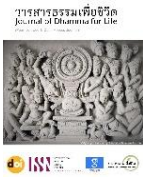
วารสารธรรมเพื่อชีวิต
JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE
ISSN: 2822-048X
https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index

Academic Article DOI: 10.14456/jdl.2025.82

Derrida and Deconstruction: A Re-examination of Language and Structural Thought

แดร์ริดากับการรื้อสร้าง: การทบทวนแนวคิดทางภาษาและโครงสร้างความคิด

Theerasak Ratsri[1], Phramaha Rangsey Thanavuddho[2]* & Phra Witool Phothisad[3]

ธีรศักดิ์ รัตน์ศรี[1], พระมหารังสี ฐานวุฑฺโฒ[2]*, และพระวิทูล โพธิเศษ[3]

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. **Theerasak Ratsri**
ธีรศักดิ์ รัตน์ศรี
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar, Thailand.
Email: theerasak.ratsri@gmail.com

2. **Phramaha Rangsey Thanavuddho (Peykaeo)***
พระมหารังสี ฐานวุฑฺโฒ (ปี่แก้ว)*
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar, Thailand.
Email: Rangseypeykaoe@gmail.com

3. **Phra Witool Phothisad**
พระวิทูล โพธิเศษ ดร.
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar, Thailand.
Email: witool2525@gmail.com

คำสำคัญ:
ฌากส์ แดร์ริดา, อรรถปริวรรตสุดขั้ว
Keywords:
Jacques Derrida, Attitude to the extreme

Article history:
Received: 01/10/2024
Revised: 03/11/2024
Accepted: 11/12/2024
Available online: 19/03/2025

How to Cite:

Ratsri, R. et al. (2025). Derrida and Deconstruction: A Re-examination of Language and Structural Thought. *Journal Dhamma for Life, 31*(1), 415-427.

ABSTRACT

This academic article aims to study and analyze the impact of Jacques Derrida's theory of deconstruction on the interpretation of language and the structure of thought within society. Derrida's approach highlights that language is fundamentally organized around binary oppositions, leading individuals to adhere to a singular, fixed meaning. This tendency reinforces established frameworks, such as traditions, cultural norms, and class structures. Drawing on insights from phenomenology, the deconstructive method is employed to uncover the inherent plurality and instability of meaning in language. Consequently, the article emphasizes the need to reassess and transform conventional modes of thought in order to foster a more flexible and critical understanding of language and its broader social implications.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของแนวคิด “ปรับรื้อสร้าง” (Deconstruction) ที่นำเสนอโดย ฌากส์ แดร์ริดา ต่อวิธีการตีความความหมายในภาษาและโครงสร้างความคิดในสังคม แนวคิดของแดร์ริดาเน้นย้ำว่าภาษาเป็นระบบที่ถูกสร้างขึ้นจากคู่ตรงข้าม โดยมนุษย์มักยึดติดกับความหมายในมิติเดียว ส่งผลให้เกิดกรอบความคิดที่คงที่ในด้านจารีต ประเพณี และโครงสร้างชนชั้น ด้วยการรับอิทธิพลจากปรัชญาปรากฏการณ์วิทยา แนวทาง “ปรับรื้อสร้าง” จึงถูกนำมาใช้เพื่อเปิดเผยความหลากหลายและความไม่แน่นอนที่แฝงอยู่ในภาษา บทความนี้จึงมุ่งเน้นการทบทวนและปรับเปลี่ยนวิธีคิดแบบเดิม เพื่อนำไปสู่การตีความใหม่ที่มีความยืดหยุ่นและท้าทายกรอบคิดที่มีอยู่เดิม

บทนำ

Jacques Derrida เคยถามตัวเองในความเรียงเมื่อไม่นานมานี้เรื่องหนึ่งว่า บรรดานักนิรุกติศาสตร์ในอนาคตจะสามารถทำความเข้าใจได้หรือไม่ว่า สิ่งที่บรรดานักปรัชญาทั้งหลายในอดีตและปัจจุบัน"หมายถึง"โดยการนำ “คำ” (the word) มาทำหน้าเป็น “ตัวแทน” (representation) สิ่งต่าง ๆ มันหมายความว่าอะไรจริง ๆ ถ้าเผื่อว่าภาษาทั่ว ๆ ไปของเราตายไป ไม่ว่าจะเป็นภาษาฝรั่งเศสหรืออังกฤษก็จะไม่ทำให้เกิดความแตกต่างขึ้นมาเลย สำหรับประเด็นของเขาก็คือว่า"ตัวแทน"(representation)เป็นเพียงเทอมหนึ่งในศัพท์ปรัชญา ที่ซึ่งตัวมันเองคล้ายกับภาษาที่ตาย ลองพิจารณาประเด็นของเขาในทางที่ต่างออกไปอีกอันหนึ่ง บรรดานักปรัชญาและนักทฤษฎีทั้งหลายควรยอมรับว่า แม้ “คำ”(the word) จะถูกนำมาใช้เป็น “ชื่อเรียก”(the name) สำหรับปัญหาปรัชญามาตลอดในลักษณะสมมุติ, แต่ความหมายของมันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างถึงรากมาโดยตลอดประวัติศาสตร์ปรัชญา และเราจะถูกทำให้เข้าใจผิด ถ้าหากว่าเราคิดว่า เรากำลังใช้มันในหนทางเดียวกัน หรือแม้ว่าเราจะคิดกันไปว่า เรายังคงมีการใช้มันในความหมายเดิมอยู่ ความน่าหนักใจต่าง ๆ เกี่ยวกับ “ความในใจ” (mind) และ “ความคิด” (idea) ที่เป็นตัวแทนความจริงอย่างเหมาะสม มันได้ถูกแทนที่ เมื่อผู้คนเริ่มที่จะไม่แน่ใจว่า พวกเขารู้ในสิ่งที่พวกเขาหมายถึงโดย “ความคิด” (idea) หรือไม่ ลองเปลี่ยนกลับมาถึงปัญหาที่ว่า" ภาษา"เป็น"ตัวแทนความจริง"อย่างไร โดยหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ของศัพท์ที่เกี่ยวกับความในใจ และเทอมต่าง ๆ อย่างเช่น “ความคิด”(idea) แต่มาอธิบายถึง “การเป็นตัวแทน”(representation) เป็น “การอ้างอิง” (reference) ซึ่งมันก็ยังจะไม่ใช่ข้อยุติการถกเถียงกันระหว่างพวก “สัจนิยม”(realists) กับ “อุดมคตินิยม” (idealists) แต่อย่างใด การเข้ามาแทรกของ Derrida มีนัยะว่า ถ้าหากมันมีปัญหาต่างๆที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ซึ่งคลอไปกับการใช้ความคิดเกี่ยวกับการเป็นตัวแทน(representation), ก็ไม่ต้องดำเนินไปตามรอยนั้น สิ่งเหล่านี้มันคือปัญหาชั่วนิรันดร์ของปรัชญาและมนุษยศาสตร์ โดยการสร้างศัพท์และการใช้ศัพท์ที่เป็นทางเลือกในเชิงทฤษฎี ซึ่งหากไม่มีการอุปมาเกี่ยวกับตัวแทน(metaphor of representation) ปัญหาต่าง ๆ จะไม่หดหายไปไหน. แน่นอน มั่นใจได้เลยว่า ปัญหาอื่น ๆ จะเกิดขึ้นตามมา ดังนั้นจึงไม่มีการรับประกันใด ๆ ว่าปรัชญาหรือศาสตร์ต่าง ๆ ดังว่า จะถูกนำมาใช้ได้ดีกว่า โดยหนทางใหม่ๆของการพูดและการเขียน

ขณะเดียวกัน เขาก็ไม่เห็นด้วยกับบรรดานักตีความทั้งหลาย ผู้ซึ่งอ้างว่าสามารถทำให้เราอ่านข้อความ (texts) นั้น ๆ ได้ Derrida จะทำให้เราไม่สามารถอ่านมันได้. แทนที่จะแสร้างว่า ข้อความนั้นประสบผลสำเร็จในการสถาปนาสาร (message) ของมันขึ้นมา ยุทธวิธีของ Derrida จะทำให้เราเห็นว่า มันไม่ทำงานหรือไม่เป็นผลอย่างไร. กล่าวอย่างสั้นๆ เขาไม่ได้สร้างความหมายของข้อความขึ้นมาใหม่(does not reconstruct) แต่ได้ทำการรื้อสร้างมันแทน (but instead deconstruct it) “การรื้อสร้าง”(Deconstruction) ไม่เพียงเปิดเผยว่าข้อความต่าง ๆ ได้ให้รอยพิมพ์เกี่ยวกับการทำงานอย่างไรเท่านั้น แต่ภายใต้ขอบเขตของข้อความนั้น สามารถถูกค้นพบว่า มันมีสิ่งประดิษฐ์ทางวาทศิลป์ที่ทำให้มายาภาพอันนี้มีอยู่อย่างถาวรโดยเจตนาจริง ๆ แล้วมันทำงานสวนทางกันกับตัวมันเองอย่างไร ข้อความหนึ่ง ๆ นั้นมันจะทำงานได้ ถ้าเผื่อว่ามันประ สบความสำเร็จในการสื่อสารได้ตรง, สอดคล้องทั้งหมดในการส่งสารอันหนึ่งออกไป แต่โดยทั่วไปและมากต่อมาก มันกลับเป็นตัวแทนหรือสร้างความจริงอันหนึ่งภายนอกตัวของมันเองขึ้นมาแทน “การรื้อสร้าง” ได้แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวเกี่ยวกับความพยายามของงานชิ้นหนึ่งในการเป็นตัวแทน และ โดยการแสดงนัยะ ของความเป็นไปได้เกี่ยวกับความล้มเหลวเชิงเปรียบเทียบโดยงานชิ้นนั้น ๆ หรือโดยข้อความต่าง ๆ สำหรับ “ข้อความต่าง ๆ ทางปรัชญา”, “การรื้อสร้าง” สามารถบรรลุถึงอันนี้ได้ โดยการแสดงให้เห็นว่าในระดับของตัวอักษรที่สมมุติ เป็นลักษณะของการอุปมาอย่างเข้มข้นอย่างไร. ส่วน “ข้อความทางอักษรศาสตร์” “การรื้อสร้างไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงท่าทีที่ไม่แน่ใจ คลุมเครือ ถึงขบวนการอันเป็นสิ่งที่จำเป็นของลักษณะการอุปมาของตัวหนังสือ อย่างไรก็ตาม ถ้าหากว่า “การต่อรอง”(bargain)ดังกล่าวเป็นไปในทางที่ไม่ดี อะไรล่ะที่จะไปกระตุ้นบรรดานักทฤษฎีจำนวนมากเมื่อเร็วๆ นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการศึกษาทางวรรณคดี ให้ยอมรับมัน ? ความเบื่อหน่ายเป็นปัจจัยที่เป็นไปได้อันหนึ่ง ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นมาในคำศัพท์ที่เป็นทางเลือก (alternative vocabulary) อย่างน้อยที่สุด ก็มีความสดอันหนึ่ง ความท้าทายเพียงลำพังอาจจะมาชดเชยหรือแทนที่แรงกระตุ้นบางอย่างเพื่อสร้างคำศัพท์ ใหม่ ๆ ในเชิงทฤษฎี และทำให้มันปฏิบัติได้ อาจเป็นความยุ่งยากและเรื่องเสี่ยงภัย ซึ่งมันต้องการความเฉลียวฉลาดแคล่วคล่องและโชคด้วยเช่นกัน เมื่อคนอื่น ๆ ส่วนใหญ่ยังคงทำงานในสไตล์แบบ เก่า ๆ งานเขียนและความคิดในสไตล์ใหม่ๆจะให้กำเนิดสถานการณ์ที่เป็นปรปักษ์อันมีชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้ง ปฏิกริยาที่เลวร้ายได้มาทำให้เกิดการเพิ่มพลังอัตลักษณ์ของขบวนการที่ปรากฏขึ้น และมันอาจจะเป็นผลลัพธ์อันเป็นที่ปรารถนาอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม แรงกระตุ้นที่แท้จริงมาจากสถานการณ์ซึ่งปรัชญาได้ค้นพบตัวของมันเองเมื่อ Derrida เริ่มพัฒนายุทธวิธีของเขาเกี่ยวกับ"การรื้อสร้าง" (deconstruction). บทความชิ้นนี้ ผมจะสนทนาถึงเรื่องสองเรื่อง คือเรื่องแรก “การสิ้นสุดหรือจุดจบของปรัชญา (the end of philosophy)” และเรื่องที่สอง “การวิพากษ์เกี่ยวกับมนุษยนิยม (the critique of humanism)” มันยังมีเรื่องสำคัญอื่นอีก แต่เน้นกลับไปยังเรื่องแรกที่จะทำให้ผมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันต่าง ๆ กับเรื่องที่คุ้นเคยอันหนึ่งในปรัชญาแองโกล-อเมริกัน (Anglo-American) (philosophy), และการแนะนำเรื่องที่สอง ซึ่งจะให้ความหมายเกี่ยวกับความไม่ปกติธรรมดาของมุมมองแบบภาคพื้นทวีป (ยุโรป) นอกจากเราจะสามารถมองเห็นสิ่งที่ค่อนข้างแตกต่างไปมากเกี่ยวกับมุมมองแล้ว อย่างไรก็ตามแต่ เราจะไม่สำเหนียกหรือรับรู้ว่า มันสามารถที่จะเป็นแหล่งต้นตอที่แปลกใหม่ของแรงบันดาลใจได้อย่างไร

สำหรับบรรดานักทฤษฎีและนักวิจารณ์ที่ใช้ภาษาอังกฤษ (anglophone), หรืออย่างน้อยที่สุด ใครสักคนจะปกปักษ์รักษามันให้พ้นไปจากความเห็นอันคับแคบ อภิปรัชญาแห่งการปรากฏนับเป็นแกนหลักของระบบปรัชญาตะวันตกโดยสร้างแบบฐานความรู้ที่เดอร์ริดารื้อถอนความเชื่อในระบบตรงข้าม โดยให้ความสำคัญต่อการปรากฏ (presence) มีความสมบูรณ์เหนือกว่าการไม่ปรากฏ (absence) และการอธิบายความจริงผ่านภาษานั้นว่ามีความสมบูรณ์ได้ แต่เดอร์ริดาเห็นว่าภาษาที่สร้างความหมายมีระบบที่แตกต่างกันออกไป จนทำให้ไม่สามารถสร้างการพูดที่สมบูรณ์ ความจริงสูงสุด หรือความหมายที่ครบถ้วนได้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ความคิดมาตรฐานเกี่ยวกับ “ความก้าวหน้า” (progress) จะต้องถูกยกเลิกหรือทิ้งไปได้เลยพร้อมด้วยเรื่องของการเป็นตัวแทน (representation) สำหรับ “ความก้าวหน้า” เป็นส่วนหนึ่งของ “ภาพของการเป็นตัวแทน” ที่ตีความหรืออธิบายในฐานะว่าได้ “ใกล้เข้าไป” และเขยิบเข้าไปใกล้เคียงถึง “ความเป็นจริง” (reality) ไม่ว่าเราจะต้องการคิดว่า “ความรู้” มัน “เติบโต” หรือ “ก้าวหน้า” ในความหมายเชิงปริมาณอย่างบริสุทธิ์มากกว่าหรือไม่ก็ตาม ซึ่งอันนี้คือความคิดหนึ่งที่ Derrida และ “บรรดานักคิดหลังโครงสร้างนิยมฝรั่งเศส” คนอื่น ๆ (French post-structuralism) ได้นำขึ้นมาท้าทาย แม้ว่าจะละทิ้งอุดมคติมาตรฐานเกี่ยวกับ"ความก้าวหน้า"ที่เป็น “ต้นทุน” นัยสำคัญอันหนึ่งลงไปแล้ว ความไม่แน่นอนก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของ “ราคา” อยู่ดี ถ้าหากว่าเราจะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ต่อไปในหนทางใหม่ๆของความคิด อีกครั้งที่เราก็จะยังคงไม่มองไปข้างหน้า, ทำไมเราจึงไม่ควรที่จะเกาะติดกับคำศัพท์ปัจจุบันของเราเล่า ? คำตอบก็คือ อย่างน้อยที่สุด เราก็รู้ว่าปัญหาต่าง ๆ ของมันจะยังคงมีอยู่ต่อไป และปัญหาเกี่ยวกับคำศัพท์ใหม่ ๆ อาจไม่สามารถแก้ไขได้เท่า ๆ กันนั่นเอง ยิ่งไปกว่านั้นเราอาจกำลังซื้อบางสิ่งบางอย่างที่เราไม่ต้องการ. ผลที่สุด เราก็ไม่รู้ลงไปแน่นอนว่า เราไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ “อันเป็นนิรันดร์” ได้และเราอาจเสแสร้งว่า เราได้สร้างความก้าวหน้าบางอย่างสู่ขอบเขตที่เป็นความล้มเหลวต่าง ๆ ซึ่งบรรดาผู้ที่ล่วงหน้ามาก่อนเราได้สอนเราว่า การเข้าถึงต่าง ๆ มันไม่ประสบผลสำเร็จแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตกลงราคา (bargain)กลายเป็นการพิจารณาที่เสียเปรียบ ความแปลกประหลาดและตัวตนแปลกแยกจะเป็นผลลัพธ์เนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลง. ความคุ้นเคยที่ได้รับมาจากการศึกษาของเราด้วยความยุ่งยากเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ทางขนบประเพณี มันให้ความรู้เกี่ยวกับความต่อเนื่องกับเราอันหนึ่ง และความเกี่ยวดองของเรากับบรรดานักคิดในอดีต รวมถึงตัวตนของเราเองก่อนหน้านั้น Derrida นั้นเต็มใจที่จะจ่ายราคาสิ่งที่เป็นหลักฐานจากความแปลกเกี่ยวกับสไตล์ของเขา. อย่างไรก็ตาม นัยสำคัญที่มากกว่าสไตล์ของเขาคือ การอ่านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแก่นของภาษา(ข้อความ)ทั้งหลายจากประวัติศาสตร์ปรัชญา. เขาไม่ได้โฟกัสลงไปที่แก่นกลางความคิดหรือข้อถกเถียงต่าง ๆ แต่ได้เพ่งลงไปที่การอุปมาอุปมัยรายรอบ (maginal metaphors) และสิ่งประดิษฐ์ทางวาทศิลป์ (rhetorical devices) ที่บรรดานักตีความทั้งหลายส่วนใหญ่พูดออกมาแต่ในแง่ที่ดีงาม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการทบทวนแนวคิดทางภาษาและโครงสร้างความคิด แดร์ริดากับการรื้อสร้าง

2. เพื่อศึกษาการต่อยอดการเรียนรู้ การทบทวนแนวคิดทางภาษาและโครงสร้างความคิด แดร์ริดากับการรื้อสร้าง

ผลการวิจัย

ฌากส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida : ค.ศ. 1930-2004) เกิดที่เมืองแอลเจียร์ ประเทศแอลจีเรีย ซึ่งในปีที่เขาเกิดนั้น แอลจีเรียเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส เนื่องจากเขาเป็นคนยิว ตอนที่เข้าเรียนเขาจึงถูกไล่ออกจากโรงเรียนเพราะผู้ปกครองชาวฝรั่งเศสได้ใช้นโยบายกีดกันชาวยิว เขาจึงไปเข้าเรียนในโรงเรียนของชาวยิว ในช่วงนี้เขาใฝ่ ฝันที่จะเป็นนักฟุตบอลอาชีพ เขาจึงเข้าร่วมทีมฟุตบอลและร่วมแข่งขันหลายครั้ง ต่อมาเขาได้ย้ายไปอยู่ในฝรั่งเศส ได้เข้าเรียนในสถาบันการศึกษาชั้นสูงÉcole Normale Supérieure ของฝรั่งเศส และได้ไปเรียนในสถาบันการศึกษาชั้นสูงทางด้านปรัชญาที่เบลเยียม เมื่อเรียนจบแล้วเขาได้รับทุนการศึกษาให้ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกาในช่วง ค.ศ. 1957-1958 ต่อมาเขาได้เป็นอาจารย์สอนปรัชญาที่มหาวิทยาลัยซอร์บอนน์ ฝรั่งเศสในช่วง ค.ศ. 1960-1964 จากนั้นเขาก็เป็นอาจารย์ประจำอยู่ที่ École Normale Supérieure จนถึง ค.ศ. 1984 ใน ค.ศ. 1986 เขาได้ไปเป็นศาสตราจารย์ทางด้านมนุษยศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เออร์ไวน์ หลังจากนั้น เขาได้เป็นศาสตราจารย์รับเชิญจากมหาวิทยาลัยชั้นนำในสหรัฐอเมริกาและยุโรปหลายแห่ง และได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์หลายใบ

แดร์ริดาเสียชีวิต ด้วยโรคมะเร็งตับอ่อนที่โรงพยาบาลในกรุงปารีสเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม ค.ศ. 2004 (Jacques Derrida. 2012 : Website) แนวคิดหนึ่งที่โดดเด่นมากของฌากส์ แดร์ริดาคือการรื้อสร้าง (Deconstruction) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของการวิเคราะห์ตัวบทในเชิงวิพากษ์วิจารณ์และตั้ง คำถามกับประวัติศาสตร์ของปรัชญาตะวันตกโดยทั่วไป นักวิจารณ์มักจะมีความยุ่งยากลาบากใจในการนิยามการรื้อสร้าง เพราะคำนี้ไม่อาจจะถูกลดลงมาเป็นเพียงแค่วิธีการ หรือนิยามว่า เป็นทฤษฎีที่มีชุดของวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แดร์ริดาเองก็ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ใน “จดหมายถึงเพื่อนชาวญี่ปุ่น” ว่า “การรื้อสร้างไม่ใช่วิธีการและไม่สามารถที่จะถูกเปลี่ยนไปเป็นสิ่งเดียวกันได้” แต่ก็มีประเด็นและช่วงเวลาสำคัญ ๆ ที่อยู่ในงานของแดร์ริดาซึ่งจะสามารถสืบเสาะหายุทธศาสตร์เชิงวิพากษ์วิจารณ์ของการรื้อสร้างได้ ตัวอย่างแรกของการรื้อสร้างก็คือบทความเรื่อง “Différance” ของเขา แดร์ริดาซึ่งใช้งานของนักภาษาศาสตร์ชาวสวิสชื่อ แฟร์ดินองด์ เดอร์ โซซูร์ มาวิเคราะห์ได้เสนอไว้ในบทความนั้นว่า กระบวนการสร้างความหมาย (Signification) นั้นถูกทำให้เป็นโครงสร้างในแง่ที่ว่า สัญญะต่าง ๆ นั้นแตกต่างจากสัญญะอื่น ๆ แต่ละสัญญะมีความแตกต่างกัน คือสิ่งหนึ่งนั้นจะถูกนิยามในความสัมพันธ์กับสิ่งที่สิ่งนั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่ไม่ใช่สิ่งนั้น หรือสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งนั้นตัวอย่างเช่น “ความมีอยู่” ถูกนิยามด้วยความแตกต่างจากหรือคู่ตรงข้ามของความมีอยู่ ซึ่งก็คือ “ความไม่มีอยู่” หรือการไม่ดำรงอยู่ “ฉัน” ถูกนิยามด้วยความแตกต่างจากหรือคู่ตรงข้ามของฉัน คือ “คุณ” “ที่นี่” ถูกนิยามด้วยความแตกต่างจากหรือคู่ตรงข้ามของที่นี่คือ “ที่นั่น” “เจริญ” ถูกนิยามด้วยความ

แตกต่างจากหรือคู่ตรงข้ามของเจริญคือ “ล้าหลัง” และ “ตะวันตก” ถูกนิยามด้วยความแตกต่างจากหรือคู่ตรงข้ามของตะวันตก คือ “ตะวันออก” แต่ แดร์ริดาเอาแนวคิดของ โซซูร์ มาเป็นฐานแล้วก้าวต่อไปอีกก้าวหนึ่ง โดยเน้นว่า ความหมายมักจะถูกเลื่อนออกไปเรื่อย ๆ เสมอ โดยตัดข้ามแกนของกาละและเทศะ ดังนั้นจุดที่มีความหมายเสถียรหรือมีความรู้ที่แน่นอนจึงไม่เคยมาถึง หรือเราไม่สามารถไปถึงจุดที่มีความหมายแน่นอนตายตัวในระบบการสื่อความหมายใด ๆ ได้เลย ความเชื่อของแดร์ริดาที่ว่า ความหมายไม่เคยเสถียรเลยนั้น แสดงให้เห็นในคาสั้น ๆ ที่เป็นชื่อบทความว่า différance เนื่องจากคำกริยา différer ในภาษาฝรั่งเศสนั้น มีความหมายทั้งสองอย่าง คือแตกต่าง และชะลอหรือเลื่อนออกไป อีกคาหนึ่งที่มีความหมายคล้ายคลึงกับ différance ก็คือ supplement ซึ่งหมายถึงการเพิ่มเติมเสริมแต่ง หรือการแทนที่/สวมรอย แดร์ริดาเห็นว่า สัญญะทางภาษา รวมทั้ง สัญญะที่ไม่ใช่ภาษาด้วยนั้นไม่เคยเป็นสิ่งเดียวกันกับสิ่งที่มัน บ่งถึง สัญญะต่าง ๆ นั้น โดยโครงสร้างแล้ว ไม่สมบูรณ์ตั้ง แต่เริ่มต้น และดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีคำศัพท์อีกหลายคำมาเสริมเพิ่มเติมเต็มให้กับ สัญญะเหล่านั้น ความจำเป็นที่ต้องมีการเสริมเพิ่ม เติมเต็ม เพื่อชดเชยส่วนที่ขาดหายไปของการระบุบ่งบอกความเป็นตัวตนของเราแต่เริ่มแรก จึงเผยให้เห็นว่า สัญญะที่เป็นภาษาและที่ไม่ใช่ภาษานั้น โดยนิยามแล้วเป็นสิ่งที่ไม่สมบูรณ์และไม่มีอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะหรือไม่สามารถดำรงอยู่ด้วยตนเองโดยไม่อ้างอิง หรือพึ่งพิงสิ่งอื่น ตามข้อเสนอนี้ ความคิดของแดร์ริดาจึงทำลายอำนาจและความเป็นศูนย์กลาง ของอัตบุคคลแบบมนุษยนิยมของตะวันตกซึ่งปรากฏในคากล่าวเลื่องชื่อของเดส์การ์ตส์ที่ว่า “ฉันคิดดังนั้นฉันจึงมีอยู่”

อภิปรายผล

1. ผลกระทบของแนวคิดเรื่องความหลากเลื่อนในทางปรัชญา

ในบทความเรื่อง “Structure, Sign, and Play in the Discourse of Human Science” แดร์ริดา ได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดโครงสร้างนิยมซึ่งเป็นแนวคิดที่วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดมนุษยนิยม แต่เขาก็เห็นว่า แนวคิดโครงสร้างนิยมยัง มีจุดอ่อนอยู่มากไม่มีพลังในการรื้อสร้างแนวคิดมนุษยนิยมได้มากนักแดร์ริดาเสนอว่า แนวคิดโครงสร้างนิยมนั้น เป็นแนวคิดที่เก่ามาก ไม่ใช่เป็นแนวคิดใหม่ที่โคล้ด เลวี่-สโตรส และคนอื่น ๆ ในยุคร่วมสมัยของเขาสร้างขึ้น แต่เป็นแนวคิดที่เก่าพอ ๆ กับระบบความคิดของตะวันตกเลยทีเดียว คือ “เก่าพอ ๆ กับวิทยาศาสตร์ของตะวันตกและปรัชญาของตะวันตก”

เมื่อเป็นเช่นนั้น อะไรเล่าที่เป็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดโครงสร้างนิยมแบบเก่ากับ แนวคิดโครงสร้างนิยมแบบใหม่ที่ได้รับความนิยมในคริสต์ทศวรรษ 1960 แดร์ริดาเสนอว่าในแนวคิดโครงสร้างนิยมแบบใหม่นั้น ความเป็นโครงสร้างของโครงสร้าง (Structurality of Structure) ได้ถูกทำให้เป็นกลางหรือถูกลดลงมาให้เข้ากันได้กับ “ศูนย์กลาง” (Center) หรือถูกทำให้หมายถึง “จุดของการดำรงอยู่” (Point of Presence) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดที่อยู่กับที่ไม่เปลี่ยนแปลง ตามความเห็นของแดร์ริดา ศูนย์กลางที่ว่านั้นไม่ได้ทำหน้าที่ ในการกำหนดทิศทางสร้างความสมดุล หรือจัดระเบียบโครงสร้างอย่างเดียวเท่านั้น แต่ที่สำคัญที่สุดคือยังทำหน้าที่สร้างความมั่นใจให้เราว่าหลักการที่เป็นการจัดระบบระเบียบของโครงสร้างนั้น จะมาคอยจำกัดสิ่งที่เขาเรียกว่า “การละเล่นไหลลื่นของ

โครงสร้าง” (Play of Structure) คือคอยจำกัด หรือปิดโอกาสที่โครงสร้างจะเกิดการไหลลื่น กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิ่งที่ดูเหมือนว่าจะเป็นโครงสร้างที่อิสระนั้น แท้จริงแล้วกลับอยู่ภายใต้อำนาจของศูนย์กลางหรือต้องยึดโยงอยู่กับ การดำรงอยู่ภายนอกตัวโครงสร้างเอง โครงสร้างจึงไม่สามารถเป็นอิสระจากข้ออ้างทางอภิปรัชญาอย่างที่เลวี-สโตรส เชื่อและเราจะอธิบายโครงสร้างได้ก็ต่อเมื่อเราอธิบายในความหมายที่โครงสร้างเป็นจุดแห่งการอ้างอิงซึ่งสร้างข้อจำกัด ให้กับการละเล่นไหลลื่นอย่างอิสระของโครงสร้าง

2. วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความหลากเลื่อนและการรื้อสร้างของ ฌากส์ แดร์ริดา

แดร์ริดากล่าวว่า นักปรัชญายุโรปสมัยใหม่หลายคนได้เคยพยายามรื้อสร้าง (Deconstruct) อภิปรัชญาเกี่ยวกับ เรื่องนี้มาก่อนเขาแล้วทั้ง ฟรีดริช นิทเช (Friedrich Nietzsche) ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และมาร์ติน ไฮเด็กเกอร์ (Martin Heidegger) นิทเชได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดเรื่องสัต (Being/being) และความจริง ซึ่งถูกแทนที่ด้วยแนวคิดเรื่องการละเล่นไหลลื่น การตีความ และสัญญะ (สัญญะที่ไม่เสนอความจริง) ฟรอยด์ได้วิพากษ์วิจารณ์การดำรงอยู่ของตัวตนซึ่งก็คือ การวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดเรื่องจิตสานึกอตับุคคลอัตลักษณ์แห่งตน และการเป็นเจ้าของตัวตน และ ไฮเด็กเกอร์ ได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดเรื่องภวเทววิทยา การกำหนดของสัตในฐานะที่เป็นการดำรงอยู่ แต่แดร์ริดาก็เห็นว่า “วาทกรรมเชิงทาลายเหล่านี้ทั้งหมดและบทสนทนาของพวกเขาทั้งหมดก็ติดอยู่ในกับดักชนิดที่เป็นวงจร” และวงจรที่ว่านี้ก็มีความโดดเด่นชัดเจนยิ่งนัก คือคำอธิบายของพวกเขาก็วนเวียนกลับไปกลับมายืมแนวคิดของกันและกัน มาใช้วิพากษ์วิจารณ์ใช้แนวคิดเดิมที่มีอยู่มาวิพากษ์วิจารณ์อีกแนวคิดหนึ่ง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่วนเวียนกลับไปกลับมาระหว่างอภิปรัชญากับการทำลายอภิปรัชญา ไม่มีการนาเอาภาษาใหม่ ๆ คำศัพท์ใหม่ ๆ ที่อยู่นอกเหนือระบบความคิด/ความรู้เดิมมาวิพากษ์วิจารณ์เลยอย่างเช่นใช้ความคิด เรื่องสัญญะมาวิพากษ์วิจารณ์อภิปรัชญาว่าด้วยการดำรงอยู่แต่สัญญะ ที่ว่านี้แดร์ริดาก็ชี้ให้เห็นว่า ไม่ได้มีความหมายสัญญะที่แน่นอนตายตัวไม่ขึ้นอยู่กับกาละและเทศะ ดังนั้น แนวคิดเรื่องสัญญะของเลวี-สโตรส ก็เป็นแนวคิดที่ยังไม่ได้ข้ามพ้น การเป็นอภิปรัชญานอกจากนี้แนวคิดการรื้อสร้างยัง พบได้จากหนังสือและบทความจำนวนมากของแดร์ริดา หนังสือเรื่องหนึ่งที่โด่งดังมากคือหนังสือเรื่อง Of Grammatology ซึ่งได้รับการพิจารณาว่า มีความสำคัญต่อแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อแนวคิดหลังอาณานิคมนิยม ด้วยเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

1. เกี่ยวข้องกับการเขียน (Writing) ในหนังสือเล่มนี้แดร์ริดา ได้พยายามที่จะทำลายการแบ่งแยกความแตกต่างแบบเดิม ๆ ระหว่างภาษาของวรรณกรรมซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของ“ภาพพจน์วาทศิลป์” (Rhetorical Figures) กับภาษาของปรัชญาที่อ้างว่า เป็นความจริงจึงตั้งข้อ สงสัยต่อภาพพจน์วาทศิลป์ แดร์ริดาได้ทำการรื้อสร้างแนวคิดปรัชญาตะวันตกที่ให้ความสำคัญต่อการพูดมากกว่า การเขียนในส่วนหนึ่งของหนังสือที่ชื่อ “ That Dangerous Supplement” ซึ่งอยู่ในบทที่ 2 ของ หนังสือเล่มนี้ แดร์ริดาได้ชี้ให้เห็นว่า การพูดนั้นมีความสำคัญโดดเด่นเหนือการเขียนมาตั้งแต่ยุคของเพลโต (Plato) มาจนถึงยุคของเลวี่-สโตรส เพราะการพูดมีความเชื่อมโยงอยู่กับการดำรงอยู่เชิงอภิปรัชญาหรือความจริง จากการที่ได้อ่านทั้งงานเชิงปรัชญาและงานเชิงนวนิยายของฌ็อง-ฌากส์ รุสโซ (Jean-Jacques Rousseau) แดร์ริดาได้พบมิติที่มักจะถูกกดเอาไว้ของการพูด คือการพูดมิได้เพียง

แค่อ้างว่าเป็นการดำรงอยู่จริง ความสดใหม่ทันทีทันใด และความจริงเท่านั้นแต่การพูดยังเป็นรูปแบบที่ใช้ปฏิเสธหรือกดปราบการดำรงอยู่ ความสดใหม่ทันทีทันใด และความจริงเหล่านี้ด้วย แดร์ริดา เสนอว่า กฎที่ซ่อนเร้นของภาษาก็คือการที่กระบวนการทางภาษาซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้ความสำคัญต่อการพูดนั้น ก็ได้รื้อสร้างองค์ประธานผู้พูดด้วย แดร์ริดาได้ชี้ให้เห็นว่า รุสโซก็ได้ทำการกดปราบ ขับไสไล่ส่ง หรือปฏิเสธกฎดังกล่าวข้างต้นเหมือนกัน เพราะรุสโซก็ตำหนิการเขียนว่า “เป็นการทาลายการดำรงอยู่และเป็นเชื้อโรคสาหรับการพูด” แต่แดร์ริดาได้เสนอว่า เราไม่สามารถเข้าใจการพดู/คำพูด ได้นอกจากในการเขียน ในบริบทนี้การเขียนนั้น มีอันตรายเพราะการเขียนอ้างว่า เป็นสิ่งที่ตนไม่ได้เป็นคือเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำรงอยู่และเป็นสัญญะของสิ่งนั้นเอง แทนที่เราจะมองการเขียน/งานเขียนว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อยู่นอกงานเขียน เราควรจะมองว่าการเขียนในฐานะเป็นส่วนเกินสาหรับธรรมชาติ ในฐานะที่เป็นสิ่งที่มาแทนที่/เพิ่มเติม ไม่ใช่ในฐานะการแสดงภาพตัวแทน (Representation) ที่ใสซื่อบริสุทธิ์ตรงไปตรงมาของสิ่งนั้น ๆ โดยตรง ดังที่แดร์ริดากล่าวไว้ว่า “การสื่อความหมายนั้นมักจะเป็นการเพิ่มเติมเสริมแต่งหรือการแทนที่/สวมรอย (Supplement) ให้สิ่งนั้น ๆ เสมอ การเขียนในความหมายดังกล่าวซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ความเป็นตัวบท” (Textuality) ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถอ่านตีความได้หลากหลายนี้ส่งอิทธิพลอย่างมากต่อแนวคิด/ทฤษฎีทั้งแบบหลังโครงสร้างนิยมและแบบหลังอาณานิคมนิยม

2. เกี่ยวข้องกับคาว่า “ความแตกต่าง” (Difference) ในหนังสือเล่มดังกล่าว แดร์ริดาได้เสนอว่า การเขียนคือความแตกต่างในรูปแบบหนึ่ง เป็นความแตกต่างที่ปฏิเสธการจำแนกแยกแยะและการจัดสรรปันส่วน แดร์ริดาเสนอว่า การที่เราพิจารณาการเขียนว่า เป็นความแตกต่างรูปแบบหนึ่งนั้น ก็คือการที่เราทาความเข้าใจธรรมชาติของสัญญะว่า เป็นรูปแบบที่มีทั้งการดำรงอยู่และการไม่ดำรงอยู่ หรือการปรากฏขึ้นมาและการหายไป การที่สิ่งต่าง ๆ จะมีความหมายอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตรงกันข้ามกัน ระหว่างสิ่งที่ปรากฏกับสิ่งที่ไม่ปรากฏขึ้นอยู่ กับทั้งสิ่งที่ถูกกล่าวถึงและสิ่งที่ไม่ถูกกล่าวถึง แต่ความแตกต่างนี้ก็ไม่ใช่เพียงแค่การแสดงภาพตัวแทนของสิ่งที่ตรงกันข้าม ระหว่างการปรากฏกับการไม่ปรากฏตามปกติธรรมดาเท่านั้น แต่เป็นการแสดงภาพตัวแทนของทั้งสิ่งที่มีอยู่ และสิ่งที่ไม่มีอยู่ในเวลาเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น เราเขียนศัพท์คำหนงขึ้นมาแล้วกาเครื่องหมาย กากบาที่ (X) ทับคำศัพท์นั้นคำศัพท์นั้น ก็ปรากฏให้เราเห็นอยู่ต่อหน้าเรา แต่เราก็ได้ขีดฆ่าคำศัพท์นั้นด้วย ดังนั้นความหมายของคำศัพท์นั้นั จึงขึ้นอยู่กับการปรากฏอยู่และการขีดฆ่าลบทิ้งในเวลาเดียวกันนักคิด/นักทฤษฎีหลังอาณานิคมนิยมได้นำเอาแนวคิดเรื่องการเขียนในฐานะที่เป็นความแตกต่างนี้ไปศึกษาวาทกรรมแบบอาณานิคมกันอย่างกว้างขวาง

3. เกี่ยวข้องกับการอ่าน (Reading) เนื่องจากแดร์ริดาเสนอว่า การเขียนนั้น เกิดจากการประกอบสร้างของการแทนที่/สวมรอย การกลับหัวกลับหาง และการใช้คำซ้ำ ๆ หลากชุดหลายแบบซึ่งทำให้มีความหมายที่ไม่คงที่ตายตัว สิ่งที่เราจาเป็นต้องมีคือวิธีการอ่านแบบใหม่ที่เป็นการอ่านเพื่อมองหาสิ่งที่ไม่ปรากฏ สิ่งที่มีความหมายไม่ชัดเจน สิ่งที่เป็นช่องว่างที่เปิดกว้างต่อความหมาย เขาจึงเห็นว่า เราควรจะเริ่มต้นด้วยการตระหนักว่า การเขียนนั้น มีกฎเกณฑ์ชุดหนึ่งกำกับอยู่ กฎเกณฑ์นี้ก็คือผู้เขียนไม่สามารถผูก ขาดความหมายของสิ่งที่ตนเขียนไว้ได้แต่ผู้เดียว ดังนั้นการอ่านจึงต้องมุ่งไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ผู้เขียน ตั้งใจให้หมายถึงกับสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้ ตั้งใจให้

หมายถึงซึ่งผู้เขียนเองก็อาจจะไม่ตระหนักถึง แดร์ริดายังเสนออีกด้วยว่า กิจกรรมการอ่านนั้นมีขีดความสามารถในการผลิตโครงสร้างการสื่อความหมายเป็นของตัวเอง ไม่ใช่สื่อความหมายได้ด้วยการอ่านซ้ำ หรือด้วยการเรียกร้องหาสิ่งอ้างอิงหรือตัว สื่อความหมายที่ไม่ขึ้นอยู่กับ กาละและเทศะที่อยู่นอกตัวบทอย่างเช่น เราไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกบั อาณานิคมที่มีการนาเสนอไว้ในตัวบทแบบอาณานิคมได้ ด้วยการเปรียบเทียบการแสดงภาพตัวแทนของเรื่องราวเหล่านั้นกับประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์จริงของเรา เกี่ยวกับลัทธิอาณานิคมเพราะว่าสิ่งที่เราพิจารณาว่าเป็นจริงนั้นเป็นอดีตไปแล้ว สิ่งนั้น ๆ ปรากฏต่อเราผ่านทางตัวบทและวาทกรรมต่าง ๆ นี่คือใจความสำคัญของประเด็นที่แดร์ริดากล่าวว่า “ไม่มีอะไรอยู่นอกตัวบท” นอกจากนี้ แดร์ริดายังเสนอว่า ก็ในเมื่อเราไม่สามารถตดั สินระบบการสื่อความหมายด้วยการอ้างถึงจุดกาเนิดหรือการปรากฏตัว ที่แน่นอนตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลง และในเมื่อเราก็ไม่สามารถแยกรูปสัญญะออกจากความหมายสัญญะหรือแยกตัวบ่งชี้ความหมายออกจากตัวความหมาย เราก็ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะมองการแสดงภาพตัว แทนหรือการสื่อความหมายว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญญะและความหมายสัญญะที่ทั้งสองอย่างนี้ ต่างก็เป็นผลผลิตของการเขียนและการอ่านไม่ใช่มองว่า การสื่อความหมายนั้นเป็นกระบวนการทาความเข้าใจสัญญะต่าง ๆ โดยการนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกหมายถึงแบบที่แนวคิดโครงสร้างนิยม เชื่อเราจึงต้องเลิกคิดถึงแนวคิดเดิม ๆ เช่น ทฤษฎีการแสดงภาพตัวแทน ระบบของการสื่อความหมาย และภาษาในฐานะที่เป็นการดำรงอยู่ของสิ่งที่ปรากฏเฉพาะหน้า แต่ต้องมีวิธีคิดเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ใหม่งานช่วงแรก ๆ ของแดร์ริดาเกี่ยวกับการอ่านและความเป็นตัวบทส่งอิทธิพลอย่างสำคัญต่อกายาตรี จักรวรตี สปิวัก (Gayatri Chakravorty Spivak) ซึ่งเป็นหนึ่งในนักคิดชั้นนำของสำนักหลังอาณานิคมนิยม เพราะว่า แนวคิดเหล่านี้ตั้งคำถามต่อข้อสันนิษฐานแบบสามัญสำนึกที่ว่า มีความสอดคล้องตรงกันที่มีเสถียรภาพและความโปร่งใสระหว่างภาษากับสิ่งที่เราเรียกว่า โลกที่แท้จริง สำหรับสปิวักนั้นปัญหาสำคัญ อย่างหนึ่งที่มีอยู่ในแนวคิดเรื่องภาษาที่โปร่งใสนี้ก็คือแนวคิดนี้ ได้ถูกนำมาใช้มากมายเพื่อแสดงภาพตัวแทนและสร้างโลกขึ้นมาเป็นวัตถุแห่งการศึกษาและเป็นองค์ความรู้แบบตะวันตก

ดังนั้น เมื่อบรรดานักสังคมศาสตร์หรือนักมานุษยวิทยาตีความสังคมใดสังคมหนึ่ง พวกเขาอาจต้องสำรวจหรือใช้สิ่งประดิษฐ์ทางด้านอักษรศาสตร์ อย่างเช่น เรื่องเล่า และการอุปมาอุปมัยในหนทางซึ่งเป็นอย่างเดียวกันเลยกับที่นักเขียนนวนนิยายหรือนักวิจารณ์วรรณกรรม แต่อย่างไรก็ตาม ที่ซึ่ง “การรื้อสร้าง”ไปไกลยิ่งกว่านั้นก็คือการตอบคำถามว่า หนังสือตำราหรือข้อความที่ถูกอ่านมันมีข้อจำกัดหรือไม่อย่างไร และมันประสบความสำเร็จในการอ้างอิงพ้นไปจากตัวมันเองหรือไม่ที่พูดถึงบางสิ่งบางอย่างว่า จริงหรือเท็จเกี่ยวกับความจริงที่เป็นอิสระอันหนึ่ง การละทิ้งอุดมคติของการอ้างอิงเกี่ยวกับสิ่งที่บ่งถึงเรื่องที่อยู่เหนือขึ้นไป (transcendental signified) มันน้อมนำให้บรรดานักรื้อสร้างนิยมกล่าวว่า ถ้าหากว่าหนังสือดูเหมือนจะอ้างอิงสิ่งที่พ้นไปจากตัวของมันเอง การอ้างอิงอันนั้นในท้ายที่สุด สามารถจะดำรงอยู่ได้เพียงแค่ในหนังสืออีกเล่มหนึ่งเท่านั้น. เทียบกันกับเครื่องหมายต่าง ๆ ซึ่งอ้างถึงเพียงแค่เครื่องหมายอื่นเท่านั้น, หนังสือสามารถอ้างอิงเพียงหนังสือเล่มอื่น ๆ มันได้ให้กำเนิดเครือข่ายที่ตัดผ่านกัน และเครือข่ายที่ขยายออกไปไม่รู้จบที่เรียกว่า intertextuality นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตำราหรือข้อความต่าง ๆ เท่านั้น โดยลักษณะจุดกำเนิดอิทธิพลทางความคิดของแนวคิดเรื่องความหลากเลื่อนในทางปรัชญา สาเหตุ

ที่ฌากส์ แดร์ริดาได้นำเสนอแนวคิดนี้ขึ้นมานั้น อยู่ที่ความเป็นคู่ตรงข้ามของภาษา และมนุษย์มักยึดติดความหมายของภาษาด้านใดด้านหนึ่งเสมอ โดยเขาชี้ไปที่แนวคิดแบบโครงสร้างนิยม แบบคู่ตรงข้าม ทำให้เกิดเป็นกรอบจารีต ประเพณีวัฒนธรรมที่ตายตัว และถูกกำหนดไว้แบบโครงสร้างชนชั้นที่เป็นใหญ่ในสังคม เช่น วาทกรรมชายเป็นใหญ่ฝั่งตรงข้ามคือหญิงจะถูกกดทับไว้ เป็นต้น เป็นแนวคิดแบบเดิมที่มีมาอยู่ตลอดของประวัติศาสตร์ทางปรัชญา ซึ่งส่งผลให้เกิดสังคมศูนย์กลางระบบชนชั้น และไม่ก่อเกิดความคิดสร้างสรรค์ซึ่งแนวคิดของแดร์ริดาจะเข้าไปรื้อสร้าง และชี้ให้เห็นถึงความหลากเลื่อนในโครงสร้างทางความคิด โดยที่เขาได้รับอิทธิพลทางความคิดจากปรัชญาปรากฏการณ์วิทยา และอัตถิภาวนิยมเข้ามาใช้เป็นพื้นฐานสร้างแนวความคิดของเขา แดร์ริดาพยายามที่จะสื่อสารถึงความจริงที่ว่า ไม่มีความจริงสัมบูรณ์ตายตัว ความจริงเป็นสิ่งสัมพัทธ์ และมีอยู่อย่างหลากหลาย และจุดที่ความจริงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ก็คือความหลากเลื่อนซึ่งจะนำไปสู่ความหลากหลายของวิทยาการ เปิดใจรับฟังความคิดเห็นหรือความจริงของผู้อื่น นี่คือสิ่งที่แดร์ริดาพยายามจะสื่อสารและนำไปปฏิบัติมันเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่จะนำไปสู่ความสงบ และหาความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นมาในสังคมได้ ซึ่งแนวคิดนี้ส่งผลกระทบที่มีทั้งประโยชน์และโทษ เพราะทำให้เกิดแรงสั่นคลอน เปลี่ยนแปลงทางความคิดในสังคม วัฒนธรรม และรวมไปถึงแวดวงปรัชญาหลังสมัยใหม่เป็นอย่างมาก

3. แนวคิด Bricoleur และ Bricolage ในบริบทของการรื้อสร้างแนวคิดและวาทกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับ ‘Bricoleur’ และ ‘Bricolage’ นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในกระบวนการวิเคราะห์เชิงหลังโครงสร้างนิยม (Post-structuralism) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการท้าทายแนวคิดแบบดั้งเดิมและระบบที่มีอยู่เดิมโดยไม่จำเป็นต้องสร้างระบบใหม่ขึ้นมาแทนที่ คำว่า ‘Bricoleur’ ซึ่งเสนอโดย Claude Lévi-Strauss (1966) ในบริบทของมานุษยวิทยา หมายถึงผู้ที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวในการสร้างความหมายหรือแก้ปัญหาโดยไม่ได้ยึดติดกับโครงสร้างแบบตายตัว ขณะที่ ‘Bricolage’ เป็นกระบวนการที่ผู้กระทำ (agent) ใช้ทรัพยากรเหล่านี้เพื่อสร้างสิ่งใหม่ในบริบทของตนเองในแง่ของการรื้อสร้าง (deconstruction) แนวคิด Bricoleur และ Bricolage ได้ก่อให้เกิดแนวทางใหม่ในการคิดและการสื่อสารโดยไม่จำเป็นต้องอิงอยู่กับศูนย์กลาง (center) หรือหลักอ้างอิงแบบตายตัว (privileged reference) ตามแนวทางของ Jacques Derrida (1978) ซึ่งมองว่าวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับนิทานปรัมปรา (discourse on myths) ไม่ได้เป็นเพียงการเล่าเรื่อง แต่เป็นกระบวนการสะท้อนและวิพากษ์ตัวมันเองไปพร้อมกัน Derrida (1978) ให้เหตุผลว่าช่วงเวลาของการวิพากษ์ (critical period) เป็นช่วงเวลาสำคัญในการตั้งคำถามต่อแนวคิดที่ใช้ร่วมกันในแวดวงสังคมศาสตร์ รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ ความจริง และความหมาย

ผลกระทบของแนวคิดหลังโครงสร้างนิยมต่อการตั้งคำถามต่อระบบแนวคิดแบบดั้งเดิมก่อให้เกิดความท้าทายโดยเฉพาะต่อกลุ่มที่ยังยึดติดกับแนวคิดมนุษย์นิยม (humanism) ซึ่งเชื่อในความจริงสัมบูรณ์และอัตลักษณ์ของมนุษย์ที่มีความคงที่ (Foucault, 1977) แนวคิดหลังโครงสร้างนิยมของ Derrida ได้นำไปสู่การพิจารณาความจริง (truth) ตัวตน (self) และความหมาย (meaning) ในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแทนที่จะเป็นแนวคิดที่มีลักษณะตายตัว กลับถูกแทนที่ด้วยความหลากหลาย (multiplicity) และสิ่งที่อยู่นอกระบบระเบียบเดิม ในปัจจุบัน

แนวคิดการรื้อสร้างยังสามารถประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ปฏิกิริยาต่อสถาบันที่มีอำนาจกำหนดความหมายในสังคม เช่น รัฐบาลหรือองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งมักเป็นศูนย์กลางของอำนาจและการควบคุมข้อมูลข่าวสาร ในบริบทของภาคประชาสังคม (Civil Society) เราเห็นการคัดค้านที่รุนแรงต่อโครงสร้างที่สร้างการกดขี่และการกีดกัน (exclusion) ตัวอย่างเช่น การเคลื่อนไหวทางสังคมที่มุ่งเน้นการรื้อทำลายมายาคติ (Myth) ที่เป็นรากฐานของอำนาจที่ไม่เท่าเทียม แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการ Bricolage สามารถถูกนำมาใช้เพื่อท้าทายและปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจเดิมโดยไม่จำเป็นต้องสร้างโครงสร้างใหม่ขึ้นมาแทนที่ แต่เป็นการใช้เครื่องมือที่มีอยู่เพื่อเปิดทางให้เกิดการคิดเชิงวิพากษ์ในแนวทางใหม่

สรุปผลการวิจัย

จุดประสงค์ และเป้าหมายหลักของคือ ฌากส์ แดร์ริดา ต้องการใช้กับโครงสร้างทางสังคม การเมือง และการ ปกครองด้วย มีความเป็นไปได้สูงที่จะได้รับการต่อ ต้านและขัดขวาง การดำเนินด้านรูปแบบการเมืองการปกครองของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติตามแนวทางการรื้อสร้างตลอดระยะเวลา สามถึงสี่ปีที่ผ่านมาเราจะเห็นได้ว่าแม้จำมีอำนาจ เบ็ดเสร็จเด็ดขาด ในการรื้อสร้างแต่การต่อต้าน และขัดขวางเริ่มขยายออกเป็นวงกว้างแม้จากกลุ่ม การเมืองที่เคยสนับสนุนอยู่ก่อนหน้าก็ตามที ทฤษฎีการรื้อสร้างเหมือนกับการรื้อบ้าน เก่าเพื่อสร้างบ้านใหม่รื้อทิ้งในทันทีโดยไม่ได้เตรียม การรองรับกับปัญหาหรือผลกระทบที่จะตามมาก็ จะส่งผลต่อผู้อาศัยอยู่ในบ้าน เหมือนกับคณะรักษา ความสงบเรียบร้อยแห่งชาติอาจจะไม่ได้เตรียม การมาก่อนล่วงหน้า แต่มีการดำเนินการอย่างทัน ท่วงทีซึ่งในช่วงแรกๆ ระยะเริ่มต้นผู้อาศัยอยู่ใน บ้าน อาจจะมีจินตนาการอันงดงามว่าตัวเองจะได้ บ้านที่สวยงาม สมบูรณ์แบบ น่าอยู่น่าอาศัย มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน แต่สุดท้ายอาจจะได้แต่เสาเรือน ก็เป็นได้ การนำทฤษฎีรื้อสร้างมาใช้ทางสังคมเท่า ที่เห็นเป็นรูปธรรมและไม่เกิดความรุนแรง คงเห็นแต่การใช้ทฤษฎีรื้อสร้างของพระพุทธศาสนาใน อินเดียที่ดำเนินการโดยพระสมณโคดม แต่ก็ใช้เวลา ในการรื้อสร้างมากกว่า 40 ปี ทั้งการรื้อสร้างความเชื่อเรื่องการเกิดและชีวิตความเท่าเทียมของชนชั้น ในสังคม การรื้อสร้างเรื่องความบริสุทธิ์และการบรรลุธรรม เป็นต้น ดังนั้น การใช้ทฤษฎีการรื้อถอนไม่ว่าจะนำมาใช้ในบริบทใดก็ตาม อาจจะใช้ได้บางกรณี โดยบูรณาการกับทฤษฎีทางธรรมชาติ (Natural Theory) และทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory) เพื่อทำให้การรื้อสร้าง ประสบผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตามเจตนารมณ์ของเจ้าของทฤษฎีคือ ฌากส์ แดร์ริดา Jacques Derrida อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

เชษฐา พวงหัตถ์. (2563). ประชาธิปไตยและปัญหาเรื่องความดีทางการเมืองในสภาวะสมัยใหม่ : ข้อพิจารณาเชิงวิเคราะห์ผ่านมุมมองของฟูกูยามา คอลลินิคอส และกิดเดนส์. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 12(2).

ไชยา เสนเสนยา และ ไข่มุก เหล่าพิพัฒนา, (2563). ข้อเสนอญาณวิทยาของเดอร์ริดา. คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์,* 3(2).

ปรีชา บุญทวีม (2018), “การปฏิรูป : แนวคิดของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) บนฐานทฤษฎีรื้อสร้าง (Deconstruction Theory) ของ ฌากส์ แดร์ริดา Reformation : The NCPO’s Concept based on Jacques Derrida’s Deconstruction Theory”, *Dhammathas Academic Journal*, 18(3).

Derrida, J. (1978). *“Structure,sign and play in the discourse of the human science,”* 278-293. In Writing and Difference.

Deleuze, Gilles. 2002. *"How Do We Recognise Structuralism?" In Desert Islands and Other Texts 1953-1974. Trans.* David Lapoujade. Ed. Michael Taormina. Semiotext(e) Foreign Agents ser. Los Angeles and New York: Semiotext(e),2004. 170–192., 170.

Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison. Pantheon Books*. Lévi-Strauss, C. (1966). The Savage Mind. University of Chicago Press.

Phumratana, S. (2017). *What is the Reformation.* Accessed: 3/02/2022. http://reform.kmutt.ac.th/article

Pitsuwan, S. (2017). *The ways of Thai Reformation, Future Innovation Thailand Institute.* Accessed: 3/02/2022. http://fit.or.th

Horgan, J. (1991). *PROFILE. Scientific American,* 264(5), 40-49.

Kuhn, T. S. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions, (2nd enl. ed.).* Chicago: University of Chicago Press.

Sturrock, John. 1979. *"Introduction." In Structuralism and Since: From Lévi Strauss to Derrida. Deutscher,* Penelope. (2006). *How to read Derrida*. New York: Granta Publication.

Derrida, Jacques. (1972). *Dissemination*, translated by Barbara Johnson. London: Te Athlone Prs Ltd.

———— . (1982). *Margins of philosophy*, translated by Alan Bass. London: Harvester Wheatsheaf.

———— . (1997). *Deconstruction in a Nutshell: A Conversation with Jacques Derrida*, translated by John D. Caputo. New York: Fordham University Press.

Jacques Derrida. (1980). *Of Grammatology. tr. by Gayatri Chakravorty Spivak.* Baltimore: TheJohns Hopkins University Press, Fourth printing.